

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ลัทธิ ศาสนาอื่น วันหยุดเขาจะไปทำพิธีของเขา เขาทำพิธีของเขาเพื่อให้เขามีที่พึ่ง
ไอ้เราชาวพุทธ เห็นไหม วันโกน วันพระ เขาทำบุญกุศลกัน ทำบุญกุศลกันก็มีที่พึ่ง เด็ก
ถ้ามันไม่มีเพื่อนมันก็เร่ร่อนของมัน เด็กถ้ามันมีเพื่อน มันก็มีเพื่อนเป็นที่ปรึกษา มันมีพ่อ
มีแม่ มีปู่ ย่า ตา ยาย มีหมู่คณะ มันมีที่อาศัย จิตใจของเราโตขึ้นมา เราอายุมากขึ้นมาเราจะ
เอาอะไรเป็นที่อาศัย เราก็ต้องมีศาสนาเป็นที่พึ่ง

ศาสนาเป็นที่พึ่งอาศัย ถ้าเราไม่มีศาสนา แล้วศาสนามันคืออะไรล่ะ? ศาสนา คือ
ศาสนธรรม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราจะเอาอะไรไป
สัมผัสล่ะ? ถ้าเราจะเอาอะไรสัมผัส เห็นไหม คุณติเราจะทานอาหารเราต้องมีถ้วยมีจาน เรา
จะทำอะไรเราต้องมีภาชนะเพื่อบรรจุสิ่งนั้น แม้แต่อากาศเขายังทำออกซิเจนเอาไว้ให้คน
ได้หายใจ

ศาสนา ศาสนธรรม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บอกให้มี
การเสียดละทาน ศีล ภาวนา การเสียดละทาน ทานเสียดละมาจากไหน เสียดละมาจาก
หัวใจ หัวใจที่ได้เสียดละ หัวใจที่ได้ฝึกฝน ได้มาฟังเทศน์ฟังธรรม.. ฟังเทศน์ ฟังเทศน์
เรื่องอะไร ก็เรื่องความเป็นอยู่ ความดำรงชีวิตของเรา เรื่องความนึกคิด เรื่องหัวใจที่เรา
เราอ่อน

สิ่งนั้นเพราะมันมีกิจกรรม พอมีกิจกรรม นี่ประเพณีวัฒนธรรม ฉะนั้นพอเวลา
ทำบุญๆ ทำบุญแล้วได้อะไร? ทุกคนบอกไปทำบุญ พุทธศาสนาบอกให้ทำบุญ ทำบุญ
แล้วได้อะไร ไม่เห็นมันได้อะไรเลย มีแต่ของหลุมมือจากเราไป อย่างนั้นคิดด้วยกิเลส
ค้นหาความทะยานอยาก มันคิดได้ร้อยแปดพันเก้า แต่คิดด้วยธรรม คิดด้วยธรรมคิดไม่
ออกใจ เพราะเราว่าเราเสียดละไปแล้วเราได้สิ่งใดมา เราได้สิ่งใดมา เวลาเพื่อน เห็นไหม

เรามีเพื่อน มีที่พึ่งอาศัย เรามีที่ปรึกษา เรามีพ่อแม่คอยเลี้ยงดูเรา เรามีผู้ปกครองคอยดูแลประเทศชาติ เราอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าหัวใจเรามันมีสติ มีปัญญา มีศาสนาเป็นที่พึ่ง พอมีที่พึ่งนี้มีศาสนธรรมคอยดูแลหัวใจของเรา มันไม่เร่ร้อนนะ มันไม่ว้าวุ่นนะ เวลาเราว้าวุ่นขึ้นมาเราเอาอะไรเป็นที่พึ่ง เราอยู่ในบ้านในเรือนของเรา นี่ตีกรรมบ้านช่องมหาศาลเลย หัวใจมันทุกข์ มันยาก มันว้าวุ่น เห็นไหม หลวงตาบอกว่า “วัตถุธิงของมันเป็นเรื่องของร่างกาย เป็นเรื่องของการดำรงชีวิต วัตถุธิงของมันสมควรแก่ร่างกาย”

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมควรแก่หัวใจ สมควรแก่หัวใจของเราไง ถ้าหัวใจของเรามันมีธรรมในหัวใจขึ้นมา สิ่งใดจะไปกระทบกระเทือนมัน มันก็ไม่เร่ร้อนจนเกินไปนัก เรื่องความกระทบมันมี เพราะว่าธรรมะเก่าแก่ โลกธรรม ๘ เห็นไหม มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ สรรเสริญนินทามันมีประจำโลก มันมีอยู่แล้ว คนเราสองคนขึ้นมามันก็นินทากันแล้ว

คำวานินทา ถ้าเราไม่มีหลักเลย เราก็หวั่นไหวไปกับเขาหมดเลย แต่ถ้าเรามีหลักขึ้นมานะ เขาพูดจริงหรือไม่จริงล่ะ เขาพูดถึงเป็นความจริงของเขา จริงอย่างที่เขาคิดแต่ มันไม่จริงของเรา มันไม่จริงเพราะว่ามันไม่เป็นความจริงตามนั้น ถ้ามันเป็นความจริงตามนั้น เราก็พิจารณาว่าถูกหรือผิด

ถ้าถูกหรือผิด.. เวลาเราไปหาครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็คอยบอกถึงความบกพร่องของเรา ถ้าความบกพร่องของเรา เราก็แก้ไขของเรา แก้ไขของเรา เพราะถ้าคำพูดนั้นมันถูก นี่เราคิดเราก็แก้ไขของเรา ถ้าคำพูดนั้นมันผิด เห็นไหม เราถูกอยู่ มันไม่มีประโยชน์อะไรกับเราหรอก แต่มันมีของมัน มีของมันคือธรรมะเก่าแก่

การสรรเสริญนินทามันมีของมันอยู่โดยธรรมชาติของมัน แต่ถ้าหัวใจเรามีหลักขึ้นมา สิ่งนี้มันไม่กระทบหัวใจของเรา มันไม่กระทบหัวใจของเรา เรายังมองแล้วมันยิ่งยกระดับใจเรามากขึ้นด้วย ยกกระดับใจเรามากขึ้นเพราะเหตุใด นี่ไง คุณมันไม่มีความจริงทั้งนั้นเลย นี่เรามองแล้วเราตั้งเวช เห็นไหม เรายกระดับใจของเรา

นี่โลกเป็นอย่างนี้ แล้วเราจะเลือกอยู่กับมันไหม? เราจะพัฒนาหัวใจของเรา เป็นธรรมไหม? ถ้าพัฒนาหัวใจเราให้เป็นธรรมขึ้นมา เห็นไหม เราอยู่กับเขา เราอยู่กับเขา เราเป็นผู้นำของเขาได้ เราบอกเขาได้ เราบอกกล่าวเขาได้ว่าอะไรผิดอะไรถูก คุณบอก กระทบตื่นตูม กระทบตื่นตูม พอมันนอนอยู่โคนต้นตาล ลูกตาลตกมานี่มันว่าฟ้าถล่ม! ฟ้าถล่ม! มันตื่นตูมไปหมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าอะไรกระทบกระเทือนเรามา เราจะตื่นตูม เราจะไม่มีอะไรเป็นที่พึ่งเลย นี่มันวิ่งไปนะ พอมันวิ่งไปมันบอก “ฟ้าถล่ม! ฟ้าถล่ม!” เขาก็วิ่งตามมันไป แขนหัก ขาหักกันไปหมดเลย จนมีราชสีห์เห็นว่า “อะไร อะไรกันให้หยุดก่อน หยุดก่อน ฟ้าถล่มต้องไปดูกัน ไปดูที่ไหนมันถล่ม” ไปแล้วเห็นต้นตาลมันตกมาโคนก้านตาล เสียงมันดังมาก

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจเราไม่มีหลักเราก็จะตื่นตูมไปกับเขา แต่ถ้าเรามีหลักขึ้นมา นี่เราพิจารณาของเราได้ ไม่มีความรักของใคร มีความสะอาดบริสุทธิ์เท่ากับความรักของพ่อแม่หรือ พ่อแม่ไม่ต้องการสิ่งใดจากลูกเลย เห็นไหม คุณติโลกเวลาเขาหลอกเขาลวงกัน เขาต้องการผลประโยชน์จากเรา เขาต้องการเงิน ต้องการทอง ต้องการทุกๆ สิ่งจากเรา พ่อแม่มีแต่ให้นะ ถ้าเราโตขึ้นมา ทำหน้าที่การงานให้ เรามีวัตถุสิ่งของ มีข้าวของเงินทองไปให้พ่อแม่ พ่อแม่ยังไม่ดีใจเท่ากับเราประสบความสำเร็จในชีวิตเลย

แม้แต่เราประสบความสำเร็จในชีวิต เรามีความสุขของเรานะ เราประสบความสำเร็จ เรายิ้มแย้มแจ่มใส คุณติเวลาลูกเล่นกันนะ แม่นั่งหัวเราะยิ้มเลย เวลาลูกมันเจ็บ ข้ำน้ำใจมานะ แม่นั่งร้องไห้เลย แม่มันมีความเจ็บข้ำน้ำใจ เห็นไหม แต่เวลาถ้าลูกมันมีความสุขขึ้นมา แม่จะนั่งหัวเราะในหัวใจเลย มันมีความสุข

นี่ใจความรักของพ่อแม่ เราถึงบอกว่ากตัญญูกตเวที มันต้องเป็นเครื่องหมายของคนดี.. พ่อแม่ เวลาพระเราก็มีพ่อแม่ครูจารย์! พ่อแม่ครูจารย์ เป็นทั้งพ่อ ทั้งแม่ ทั้งครู ทั้งอาจารย์ เห็นไหม ของเรานี้มีพ่อแม่ เวลาโตแล้วเราต้องไปเรียนหนังสือ พ่อแม่กับอาจารย์แยกจากกัน แต่เราอยู่กับอาจารย์ของเรานะพ่อแม่ครูจารย์ นี่พ่อแม่ครูจารย์เลี้ยงดูนะ ปัจจัยเรื่องอาศัยท่านก็ดูแลให้เรา หัวใจที่ผิดที่ถูท่ท่านก็ดูแลให้เรา

นี่เรามีพ่อแม่ท่านก็เลี้ยงดูได้แต่ร่างกายของเรา หัวใจของเราเราก็มีการศึกษา เรียบเรียง พัฒนาการหัวใจของเรา แล้วถ้ามีศาสนามาขัดเกลาด้วย เห็นไหม ตอนนี่โลก เขาพยายามหาคนดีกัน เขาไม่หาคนเก่งแล้ว เพราะคนเก่ง เวลามันเอาเปรียบแล้วมันเอาเปรียบนำดูเลย เขาต้องการหาคนดี

ศาสนามันจะขัดเกลากหัวใจของเรา เห็นไหม ศาสนาขัดเกลากหัวใจที่ไหน? ขัดเกลากที่เสียสละนี่ไง เวลาทำบุญกุศล เราพอใจที่ไหนเราก็ทำบุญที่นั่นใช่ไหม นี่เวลาทำบุญที่นั่นมันขัดเกลากหัวใจ เรารู้จักเสียสละ จิตใจเราจะเป็นสาธารณะ จิตใจที่มันเห็นแก่ตัว มันเห็นแก่ตัวนะมันทำลายตัวเองก่อน เบียดเบียนตนแล้วเบียดเบียนผู้อื่น พอเห็นแก่ตัวก็คิดเล็กคิดน้อย คิดร้อยแปดพันเก้า ถ้าจิตใจมันเป็นสาธารณะนี่มันเปิด มันทำให้หัวใจเราไม่ทุกข์ไม่ร้อน

หัวใจเรามันก็หลักอันเดียวกันนั่นแหละ ถ้าหัวใจที่เห็นแก่ตัวก็หัวใจเรานี้แหละ มันหาแต่สัญญาอารมณ์ หาแต่กิเลสตัดความทะยานอยาก นี่เพราะอะไร เพราะเห็นแก่ตัว มาเหยียบย่ำหัวใจของมัน แต่ถ้าเวลาจิตใจสาธารณะ ก็ความคิดเหมือนกันนี่แหละ เห็นไหม เพราะธรรมชาติของความรู้สึก ความนึกคิดมันมีของมันเป็นธรรมชาติของมัน มนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ ๕ แต่ความรู้สึกนึกคิดอันนี้มันหาประโยชน์ให้ตัวเองใจ เพราะมันไม่เบียดเบียนตนใจ

หัวใจที่เป็นสาธารณะมันไม่เบียดเบียนตนนะ ไม่เบียดเบียนตนเพราะอะไร เพราะเราไม่เห็นแก่ตัว เราไม่ต้องการสิ่งใดมาเบียดเบียนมัน เห็นไหม ถ้าเราคิดเราก็คิดเพื่อประโยชน์ให้ไหม เพื่อประโยชน์มันคืออะไร? เพื่อประโยชน์มันคืออำนาจาสนา คือบารมี คนจะมีบารมีมันมีบารมีตรงนี่ไง

เวลาคนมีอำนาจาสนาขึ้นมา แต่ไม่มีบารมี เขาอยู่ของเขาด้วยความแข็งแรงแง่งนะ แต่คนที่มีบารมี นี่เราเจ้องานเขา เราเสียสละให้เขา จิตใจเราเป็นสาธารณะ เรามีบารมี เห็นไหม “กลิ่นของศีลหอมทวนลม” กลิ่นของบารมีของเรา กลิ่นของการชมของเรา นี่เขาพูดต่อๆ กันไป

นี่พูดถึงสังคมที่เขามองเราไปในแง่ดี แต่หัวใจของเรา มันแ่งด้อย่างนั้นมันเป็นเรื่องของโลก มันไม่เกี่ยวอะไรกับเราหรอก แต่ถ้ามันมีบารมีขึ้นมา จิตใจมันเป็น

สาธุการณะ จิตใจมันมีบารมีขึ้นมา เราจะนั่งสมาธิ ภาวนาขึ้นมา มันก็มีกำลังของมัน แต่ถ้ามันไม่มีบารมีนะ นั่งสมาธิทุกคนเลย มันเจ็บ มันปวด มันทุกข์ มันร้อน มันไม่ได้อะไรเลย แต่ถ้าจิตใจมันเป็นสาธุการณะ เห็นใหม่ มันไม่เห็นแก่ตัวของมัน

มันมีการค้าจูนของมัน สัญญาอารมณ์จะมาค้าจูนใจนี้ให้มันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน เวลานั่งสมาธิ ภาวนาเพราะอะไร เพราะเป็นสาธุการณะ จิตใจเราเป็นสาธุการณะ จิตใจเราไม่เห็นแก่ตัว มันก็นั่งเพื่อประโยชน์ใจ นั่งเพื่อความสงบของใจใจ

“สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

เราก็จะหาความสุขของเรา สุขทางโลกเราก็หากันมาแล้ว สุขทางโลกทุกคนมีสิทธิ์นะ ถ้าสุขทางโลก โยมมีวาสนากว่าพระอีก เพราะโยมจะไปเที่ยวเตร่ เฮฮาอย่างไรก็ได้ พระไปไม่ได้ พระไปไม่ได้นะ พระต้องหาความสุขจากภายใน เห็นใหม่ นี่สมบัติของพระ.. ถ้าสมบัติของทางโลก ทุกคนก็หาได้ขนาดนั้นละ สุขกันทางโลกทุกคนก็หาได้เหมือนกันหมด แล้วมันสุขจริงหรือเปล่านั้น?

นี่มันชั่วคราว เราให้รางวัลกับชีวิตซะใหม่ เราทำหน้าที่การงานของเรา เราที่ต้องการพักผ่อน เราก็ต้องมีชีวิต มันก็ต้องความสุข หาความผ่อนคลาย นี่โลกเขา.. แต่เราเป็นชาวพุทธ เห็นใหม่ โลกเขาเป็นอย่างนั้น ในนวโกวาทนี้ ที่ไหนมีการละเล่น ที่ไหนมีการฟ้อนรำ ที่ไหนมีการอะไร ไปกับเขาหมดเลย แต่ถ้าเราถือศีล ๘ พอถือศีลของเรา สิ่งนั้นเราก็หาได้

โลกเขาหาได้ เราก็หาได้ แต่เราจะหาความดียิ่งกว่านี้ เห็นใหม่ เวลาความดียิ่งกว่านี้เราก็ม่าพึงธรรมกัน พึงธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี” เราก็ต้องพิสูจน์ของเรา หาของเราขึ้นมา ถ้าใครมาประพฤติปฏิบัติ แล้วจิตมันเคยเป็นสมาธิ จิตมันเคยรวมลงซักหนหนึ่ง จะจิตใจมากนะ แล้วจะพูดทุกคนว่ามันพูดไม่ถูก มันพูดไม่ถูก มันแปลกประหลาด มันพูดไม่ถูก แต่จะฝังใจอันนั้นไป

แล้วสิ่งนี้หาซื้อไม่ได้ในท้องตลาด ช่วยเหลือเจือจานกันก็ไม่ได้ ทุกคนต้องขวนขวาย ทุกคนต้องแสวงหา ทุกคนต้องกระทำของเราขึ้นมาเอง เห็นใหม่ เวลาเรากินอาหารเราต้องตักใส่ปากเราเอง เราถึงได้กินอาหารของเรา เพราะมันเข้าไปในร่างกาย

ของเรา แต่คนอื่นยังหาให้เราได้ แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สติเราก็ต้องฝึกของเรา
ขึ้นมา สมาธิเราก็ต้องฝึกของเราขึ้นมา ถ้ามันเกิดปัญญา มันก็ฝึกของเราขึ้นมา

นี่โลกียธรรม โลกุตตรธรรม.. ทางวิทยาศาสตร์ ทางวิชาการ สิ่งนี้เป็นสมบัติของโลก
โลก คุณสัทธรรมที่อินส์ไต้คิดไว้ ใครคิดไว้ เห็นไหม มันส่งเสริมให้ต่อยอดในทาง
วิทยาศาสตร์ให้มันเจริญรุ่งเรืองขึ้นไป มันเป็นสมบัติของโลก นี่โลกียปัญญา ปัญญาที่
เป็นสมบัติของโลก วิทยาศาสตร์ต่างๆ เป็นสมบัติของโลก โลกที่เขาใช้ประโยชน์กับ
โลก ใช้ประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความเจริญรุ่งเรือง เพื่อความผ่อนคลาย เพื่อความ
สะดวกสบายในการดำรงชีวิต

แต่เรามีสติปัญญาขึ้นมา เห็นไหม ถ้าเราเกิดปัญญาขึ้นมา นี่โลกุตตรปัญญา
โลกุตตรธรรม ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า.. วิทยาศาสตร์ส่วน
วิทยาศาสตร์ มันเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นทางทฤษฎี ทางการพิสูจน์ แต่เวลามันเกิดกับเรา
แล้วนี่มันเกิดกับเรา มันเกิดกับใจ พอเกิดกับใจแล้วนี่มันเป็นปัจเจก ตั้ง มันเป็นสันติทฤษฎี
มันเป็นการสั่งสอนกัน

พ่อแม่ครูจารย์ พ่อแม่ครูจารย์เรา ท่านมีสิ่งนี้ในหัวใจของท่าน ท่านถึงเอามากว่า
เอามาเปรียบเทียบ เอามาให้เราเห็นหนทาง พอเห็นหนทาง เราทำขึ้นมาแล้วมันก็เป็น
หนทางของเรา ที่ว่ามันซื้อขายไม่ได้ ซื้อขายไม่ได้ มรรคของใครก็มรรคของมัน
ประโยชน์ของใครก็ประโยชน์ของมัน เห็นไหม เวลาทำบุญกุศล เราทำบุญกุศลของเรา
เรามีบุญกุศลเราก็ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เรามีบาปอกุศล เราก็ไปเกิด
นรกอเวจี มันเป็นสมบัติส่วนตัว มันเป็นสมบัติของเรา นี่เรื่องบาป เรื่องบุญมันเป็น
สมบัติของหัวใจ

ฉะนั้นเราเป็นชาวพุทธ เห็นไหม เราก็แสวงหาสมบัติของเรา เราฝึกของเรานะ
พ่อแม่พาลูกมาเข้าวัดเข้าวา ก็เพื่อฝึกให้เขาได้รับรู้ไว้ ไม่อย่างนั้นนี่วัดคืออะไร พระคือ
อะไร ปฏิเสธไปหมด พระก็คือคน เดียวนี้วิทยาศาสตร์เขายังคิดนะ พระไม่มี มีแต่คน
หัวโล้นห่มผ้าเหลือง

อ้าว.. ก็ใช่จริงๆ คนหัวโล้นห่มผ้าเหลืองจริงๆ แต่เขาได้มีการกระทำ เขาได้ยึดติด
กรรม เขาบวชมาถูกต้องมาสมมุติ ตามธรรมวินัย เป็นสถานะของโลกเขาที่พระก็คือคน

หัวโล้นห่มผ้าเหลืองนี้แหละ เขาก็มีกตিকা เขามีกตিকাว่าเขาบวชเป็นพระแล้ว เขามีธรรมวินัยของเขาบังคับเขา แต่เราเป็นคน เรบบังคับเราด้วยศีล ๕ เห็นไหม

ถ้าคนไม่มีศาสนา ไม่มีศีลเลย นี่คนเหมือนกันแต่ไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์อะไรเลย คิดอย่างไรทำอย่างนั้นตามความพอใจของตัวเอง จะพาลอย่างไรทำตามใจได้หมดเลย แต่เราเป็นชาวพุทธใช้ไหม เราก็มีศีลมีธรรม เรบบังคับใจเราแล้ว ยิ่งเป็นพระศีล ๒๒๗ นี่มีพระขึ้นมา เห็นไหม แต่เขาขึ้นมา เป็นประโยชน์ขึ้นมา แล้วถ้าจิตใจเป็นธรรมขึ้นมามันไม่ใช่คนแล้วนะ ไม่ใช่คนหัวโล้นแล้วละถ้าจิตใจเป็นธรรมขึ้นมา

นี่พระอริยเจ้า อริยสงฆ์อยู่ในใจ สมมุติสงฆ์ อริยสงฆ์เกิดขึ้น แล้วพอเป็นอริยสงฆ์ หัวใจเป็นธรรมแล้ว มันพูดธรรมออกมามันถึงเป็นธรรม แล้วเราฟังแล้วมันเข้าถึง หัวใจเราไหมล่ะ? นี่ถ้ามันเป็นธรรมนะมันมีข้อเท็จจริง มันมีความจริงในนั้น มีเนื้อหาสาระ ฟังแล้วสะท้อนใจ แต่ขณะที่ไม่มีนะก็เทศน์ได้ เทศน์โดยอ่านตำรับตำรา

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดยอด เราฟังแล้วสุดยอด สุดยอดนั้นของพระพุทธเจ้าเพราะเทศน์ตามตำรา แต่ในใจของตัวเองนี่ว่างเปล่า พอว่างเปล่าขึ้นมา มันจะต้องพยายามปฏิบัติขึ้นมา เพราะเราต้องการทรัพย์สมบัติ โลกเขาต้องการสมบัติของโลก สมบัติเป็นข้าวของเงินทอง เราเป็นพระ เป็นชาวพุทธ เราจะหาสมบัติของเรา สมบัติของใจ

ถ้าสมบัติของใจมันมีของมัน ถ้าไม่มีสมบัติจะเอาอะไรมาเปรียบเทียบกันได้ ไม่มีสมบัติจะพูดได้อย่างไร ไม่มีสมบัติจะเอาศีล สมาธิ ปัญญาอย่างไร แล้วขั้นตอนของมันเป็นอย่างไร เห็นไหม นี่คือสมบัติ สมบัติในหัวใจของเรา สมบัติที่เป็นนามธรรมที่มีคุณค่ากับหัวใจของเรา อริยทรัพย์จากภายใน เราแสวงหาของเรา เราเป็นชาวพุทธ สะสมเพิ่มเติมเพื่อให้มันเจริญงอกงามขึ้นมาในใจของเรา

งอกงามจริงๆ นะ คิดดี ทำดี ใฝ่ดี นี่ความงอกงามของมัน แล้วถ้าเป็นภพเป็นภูมิขึ้นมา มันจะเป็นสมบัติของเราที่ไปกับใจ ภพภูมิมันอยู่ที่จิต เวลาจิตเวียนตายเวียนเกิด สมบัติจริงๆ ของเรา เวียนตายในวัฏฏะนี้ บุญพาให้เกิดดี บาปพาให้เกิดชั่ว เราทำของเราขึ้นมาเพื่อให้เกิดดี แล้วทำดีเพื่อประโยชน์กับเรา เพื่อชีวิตของเรา เอวัง